

Debattredaksjonen

DEBATTREDAKTØR
Erik Tornes

Adresse:
Aftenposten, Debatt,
Boks 1178, 0107 Oslo

KRONIKK
E-post:
kronikk@aftenposten.no

Kronikk: Maks. 6000 tegn
inkl. mellomrom.
Legg ved portrettfoto.

DEBATT
E-post:
debatt@aftenposten.no

Hovedinnlegg: 3000 tegn
inkl. mellomrom.
Legg ved portrettfoto.

Kortinnlegg: 400–1500 tegn.

KRONIKKER/
DEBATTINNLEGG
PÅ NETT
aftenposten.no/meninger

Aftenposten returnerer
ikke artikler som blir
sendt på papir.

Knut Hamsun fotografert i 1890, samme år som han utga *Sult*. Kronikk-forfatteren er enig med Hamsun i at boken ikke er en roman, fordi den bryter med realismen og moralismen i romansjangeren. Foto: NTB

fokusere på Glahn og avsløre hans upålitelighet. Men der tar man feil, fordi heller ikke *Pan* er en tradisjonell roman.

Det dukker aldri opp en overordnet forteller som kan gi leseren innsikt i hvem Glahn er. Tvert imot får Glahn lov til å fortelle sin egen historie. Gevinsten er at Glahns forførende vesen blir den identifikasjonsfaktor som leseren forholder seg til. Leseren blir ikke klokere på Glahn, men blir i stedet en forelsket betrakter og lystlesende deltager i hans erotiske affærer. Moralen er fjernet fra teksten. Til gjengjeld er leserens nytelse steget i intensitet. Den borgerlige, moralske leser kan få et frikvarter fra sitt normale liv og drømme drømmer om et amoralsk fritt erotisk liv og leve ut alt det man ellers ikke kan som et moralsk menneske. Det ligger et anarkistisk opprør i Hamsun mot moralen, både i litteraturen og i samfunnet.

Hamsun trakk offerkortet

Hamsuns siste verk, *På gjengrodde stier* (1949) har også en upålitelig forteller som hovedperson - uten å bli korrigert av en overordnet forteller. Det er Hamsuns for-

svarsskrift etter annen verdenskrig. Men verket innledes ikke med 9. april og den tyske besettelse av Norge. Derfor får vi intet å vite om hva Hamsun sa og gjorde under krigen, hans høyforræderiske baktalelse av norske soldater: «Kast børsa og gå hjem.» Vi hører heller ikke om hans besøk hos Joseph Goebbels, og at han sendte ham nobelprismedaljen som takk for besøket. Vi hører heller ikke om den hyllestnekrolog han skrev om Hitler og lot trykke i Aftenposten dagen før frigjøringen.

Verket innledes i stedet med frigjøringen 8. mai og deretter hva de norske myndigheter gjorde mot Hamsun. Det er intet forsøk på å forstå det problem myndighetene sto med: en verdensberømt kunstner og nobelprismottager, og samtidig nazist og landsforræder. I stedet trekker Hamsun offerkortet og fremstiller seg selv som en ufarlig olding med rødt skjerf om halsen og drag på damene. Hamsun bruker kunsten til å sjarmere sine lesere, så de nesten glemmer nazisten og kan komme i tvil om han i det hele tatt hadde vært nazist.

Gevinsten blir - liksom i *Pan* - en sterkt medfølelse leseridentifikasjon med den stakkars hovedperson, et lidende norsk «mobbeoffer». Forskjellen er at *Pan* er fiksjon, mens *På gjengrodde stier* er et svarsskrift. Her lyver Hamsun bevisst, og fiksjonen blir brukt til å dekke over hans løgner i virkelighetens verden.

Stilen viktigere enn episk innhold

Her er det viktig å huske at i mellomkrigstidens polariserte kulturliv ble Hamsun elsket av både kommunistiske og nazistiske lesere. Hamsun sto sterkt i samtiden, nettopp fordi hans bøker ikke var hemmet av en bestemt ideologi. Hamsun var en fri dikter, som aldri skrev romaner på et ideologisk program. Han visste hva kunst er for noe. Derfor kunne han trenge gjennom den moralske norske lydturen med bøker som gikk rett til hjertet på norske - og utenlandske - lesere.

Det har skapt et særlig begrep. Man var ikke bare en Hamsun-leser, men en Hamsun-elsker. Det er ikke alle kunstnere forunt å gjøre sine lesere til elskere. Det er fordi Hamsuns bøker utmerker seg med en særlig tone. Man kan lett gjenkjenne en Hamsun-roman på den personlige pregning av språket. Det går så vidt at det er umulig med egne ord å gjenfortelle handlingen i en Hamsun-roman. Prøv å gjenfortelle hva som for eksempel skjer i *Sult* eller *Pan*, og du vil oppdage at det ikke lar seg gjøre. I den grad har Hamsun gjort det litterære stoffet til sin egen språklige eieendom.

Derimot er det ingen problemer med egne ord å gjenfortelle handlingen i for eksempel Jonas Lies *Familien på Gilje* eller i Arne Garborgs *Bondestudentar*. Med Hamsun introduseres noe helt nytt, den modernistisk-lyriske roman uten moralsk pekefinger, uten allvitende forteller, hvor stilen er viktigere enn det episke innholdet.

Sagt metaforisk: Hamsun kunne være en satan, men han skrev som en gud. Les ham!

Jørgen Haugan har skrevet Solgudens fall - Knut Hamsun - en litterær biografi.

Ny barnevernslov begrenser rettsikkerheten

Debatt

Ken Joar Olsen, far

Ny barnevernslov som skal behandles i disse dager, vil ikke hindre fremtidige menneskerettighetsbrudd. Stortinget bør ikke vedta en ny lov før rettsikkerhetsproblemene er utredet.

Vi opplevde marerittet. Vår datter ble akutt plassert ni dager gammel, og det tok over tre år før hun ble tilbakeført, som det heter så fint. Ikke fordi systemet fungerte, men fordi mange fagfolk engasjerte seg i vår kamp. Norge ble senere dømt i Den europeiske menneskerettsdomstolen (K.O/V.M vs. Norge) i denne saken.

Norge er felt i åtte barnevernssaker, det står 31 på vent for behandling. Et oppsiktsvekkende høyt antall. Arnfinn Bårdsen, Norges dommer i EMD, kaller det et systemsvikt. Mange utredninger innen barnevernsfeltet viser svikt når det gjelder kvalitet, kompetanse, rettsikkerhet og maktmisbruk, nå senest bruk av politimakt ovenfor barn.

Bagatellisering

Mens departement, fagdirektorat og barneombudet gjentatte ganger har bagatellisert problemene, har et samlet storting adressert dette. I oktober 2020 vedtok det, til tross for motvilje fra barne- og familieminister Kjell Ingolf Ropstad (KrF), å sette ned et ekspertutvalg for å bedre rettsikkerheten i alle ledd. Det er derfor logisk at ekspertutvalget må levere sin innstilling før ny barnevernslov kan behandles, hvis ikke vil menneskerettighetsbruddene fortsette.

Tross fine ord legger Ropstad frem et lovforslag som begrenser rettsikkerheten ytterligere. Det foreslås en 18 måneders grense for ny sak om samvær. For små barn vil målet om gjenforening i realiteten da være forlatt. Foreldre i sitt livs kamp mot staten skal ikke få velge advokat, en rettighet som tilkjennes både drapsmenn og pedofile. Fra før av har foreldrenes advokat langt mindre ressurser til rådighet enn kommunens advokat, og retten legger nesten ensidig kommunens versjon til grunn.

Barnevernets praksis

I dagens barnevernslov står det at omsorgsovertagelse er midlertidig, og at barnevernet skal hjelpe foreldre til å få tilbake omsorgen. Til tross for dette er altså Norge foreløpig dømt i åtte saker der det ikke engang er gjort forsøk på tilbakeføring eller mer samvær. Mye tyder på at det ikke bare er lovteksten som er problemet, men barnevernets praksis, utøvelse og i tillegg sviktende kontrollmekanismer.

«Svikt og svik»-utredningen fra 2017 viste hvordan barn som levde med alvorlig omsorgssvikt ikke fikk oppfylt sin grunnleggende rett til beskyttelse. Det blir ofte brukt som en unnskyldning for å gå i motsatt grøft, der barn plasseres uten tilstrekkelig grunn eller der det ikke arbeides for tilbakeføring. Det kan ikke være slik at det er greit å bryte barns menneskerettigheter fordi det gjøres i god hensikt. Barnevernet har stor, inngripende makt, og feil maktutøvelse har enorme konsekvenser for barns og familiers liv.

Vår familie er i dag intakt takket være kloke fagfolk. Om de ikke hadde engasjert seg, ville vår datter vært adoptert, og saken ville vært betraktet som en «vellykket» sak. Vi har ikke fått noen beklagelse, til tross for at vår sak i dag endrer rettspraksis. Staten skal sikre barns rettigheter, ikke frata dem retten til sin familie unødige. Ny barnevernslov må gjenspeile det.

Det kan ikke være slik at det er greit å bryte barns menneskerettigheter fordi det gjøres i god hensikt

